

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0630180 Storröjningsmorän

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av områden säkerställs naturvärden inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara värdena i sina utpekade områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument, för formell reglering av t ex skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyper och arter i ett enskilt område finns i kartverktyget Skyddad natur. Gå in på Naturvårdsverkets hemsida och sök på "kartverktyget skyddad natur". När du kommit in i kartverktyget så söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

Karta över naturtyper hittas efter sökning av område, gå till fliken Kartskikt, avmarkera allt och under Naturtypskarteringar lägg till Natura naturtypskartan (NNK) och välj Naturtyper (ytor), Naturtyper (linje) och Naturtyper (punkter).

Det går också att ladda ner naturtypskartan som shapefiler på följande adress: <http://gis-services.metria.se/nvfeed/atom/nnk.xml>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0630180 Storröjningsmorän

Kommun: Söderhamn

Områdets totala areal: 50,1 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-11-18

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2004-08-12

Markägarförhållanden:

Statligt.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

9050 - Näringsrik granskog

1951 - Sötgräs, *Cinna latifolia*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Områdets botaniska värden.

Motivering:

Områdets topografi i kombination med den basiska marken gör att det finns naturligt goda förutsättningar för lövkärsmiljöer och örtrika skogar att breda ut sig. Området uppvisar framförallt höga botaniska naturvärden. Bland annat förekommer de sällsynta skogsgräsen storgröe, glesgröe och sötgräs i området, men även flera andra mindre vanliga växtarter.

Prioriterade åtgärder:

Länsstyrelsen håller för närvarande på att bilda naturreservat av området. Markåtkomsten är löst och beslut och skötselplan är under framtagande. I samband med denna process kommer skötselåtgärder som är viktiga för restaureringen och utvecklingen av områdets naturvärden att tas fram.

Beskrivning av området

Storröjningsmorän beskrevs första gången av Bertil Halden i Svensk Botanisk Tidskrift 1926. Han besökte platsen för att undersöka den redan tidigare kända lövskogsvegetationen, men fann dessutom en flora av sällsynt rikt slag. Halden beskrev området som ett "lövkärr - lövkärrskog och synnerligen blöt och svår att beträda".

Efter de dikningar som troligen utfördes i början av 1930-talet har karaktären delvis förändrats. Granen, som gynnats av detta, har utbildat kraftiga pelarrötter och dominerar numera stora delar av trädsnittet. Denna utveckling har också påskyndats genom att mycket lövträd, framför allt björk, har huggits ut. Flera av de gamla askarna har också dött och asken är idag tillbakaträngd i området, även med avseende på föryngringen. Även floran har påverkats av förändringarna i hydrologin. Storröjningsmorän uppvisar, trots det, än idag en anmärkningsvärd koncentration av sällsynta och mindre vanliga kärlväxter. Till områdets mera exklusiva inslag hör de tre sällsyntaste skogsgräsen glesgröe, storgröe och sötgräs, vilka alla är upptagna på i den svenska rödlistan.

Vegetationen domineras av örter och ormbunkar. Karaktärsarter är lundbräken, kärrviol, revsmörblomma, harsyra, samt ängs- och skogsfräken. De norra, våtare partierna, är sannolikt de mest intakta delarna av Haldens lövkärr. Här förekommer på öppnare ytor en intressant vegetation av bl.a. springkorn, revsmörblomma, gullpudra och dvärghäxört. Här finns även våta kärrpartier med klibbal, ask, gran, brakved och hägg i träd- och buskskikt samt ältranunkel, vanligt mannagräs, kalla, flask- och slokstarr (sparsamt) i fältskiktet. Bland övriga rapporter från området kan nämnas arter som aspfjädermossa, ormbär, myskmåra, lunglav, sotnätfjäril och tretåig hackspett.

Ett par diken som tillkom 1979-80 utgjorde ytterligare hot mot områdets fuktkrävande växter. Senare, under 1990-talet, utfördes dock naturvårdsåtgärder i form av grangallring och igenläggning av flera diken. Mycket gran har sedan dess blåst omkull vilket gör att det finns gott om granlågor i området. Det finns även relativt gott om stående döda granar. Igenläggningen av diken har dock visat sig inte vara tillräcklig, då flera av dämmena inte längre är funktionsdugliga.

Vad kan påverka negativt

Vid beskrivandet av sådant som kan skada de utpekade naturvärdena i ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom skydd eller skötselåtgärder.

Att en åtgärd är angiven som hot gör att man ska vara extra uppmärksam. Åtgärden kan vara tillståndspliktig. Hur och var i området åtgärden utförs och vilken hänsyn som tas kan vara avgörande för om åtgärden påverkar området på ett betydande sätt eller inte, d.v.s. är tillståndspliktig eller inte.

Området ingår i ett blivande naturreservat, för vilket markåtkomsten är löst och kommer därigenom vara skyddat mot de flesta åtgärder, såsom skogsbruk etc., som bedöms kunna

skada dess naturvärden.

För respektive ingående Natura 2000-naturtyp- och art listas exempel på åtgärder som skulle kunna innebära en negativ påverkan.

Bevarandeåtgärder

Området ingår i ett blivande naturreservat. Markåtkomsten är klar. Naturvårdsverket äger numera marken i och med ett genomfört markbyte (ESAB-markbytet). Arbete med att ta fram beslut och skötselplan för området pågår för närvarande. Exempel på skötselåtgärder som skulle kunna bli aktuella är:

- Pluggning av mindre sidodiken för att bredda grundvattengenomströmningen.
- Höjning av vattenståndet i huvuddiket genom pluggning.
- Höjning av vattenståndet i bäcken/diket från söder genom manuell igenläggning av block i den rensade sektionen samt skapande av mindre konstgjorda trösklar i på något eller några platser där block saknas.
- Om höjningen av vattenståndet inte skapar nya stormluckor med vindfälld gran kan luckhuggning övervägas.
- Røjning av gran i hela eller delar av den gallrade delen.
- Ev røjning av gran i naturliga stormluckor.
- Røjning av lövsly, främst björk i avverkade delar för att gynna dimensionsutvecklingen.

Bevarandetillstånd

Området är i dagsläget starkt påverkat av dikning, vilket delvis försvårar bevarandet av de ingående Natura 2000-naturtyperna- och arterna. Det gör också att naturtyper som naturligt funnits i området, t.ex. lövkärr och lövskogar med bl.a. mycket ask, är tillbakatryckta.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

Areal: 14,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Definition av naturtypen:

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Karakteristiska arter: vårtbjörk, glasbjörk, ljun, kruståtel, kråkbär, skogsfräken, linnea, ekorrbär, harsyra, gran, tall, asp, skogsstjärna, blåbär, lingon, stor kvastmossa, vågig kvastmossa, husmossa, väggmossa, garmlav, gulvit renlav, grå renlav, fönsterlav, lunglav, skrovellav, lappticka, veckticka, kandelabersvamp, rosenticka, doftticka, granticka, ullticka, stor aspticka, rynkskinn, skogslämmel, mindre hackspett, lavskrika och tretåig hackspett.

Bevarandemål

Utbredningen av västlig taiga är minst 14,1 ha. Trädskiktet är flerskiktat och har en naturlig förnyring. Gamla träd och olika former av död ved finns i området. Populationerna hos de för naturtypen typiska arterna minskar inte påtagligt.

Negativ påverkan

- Exploatering.

- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.

- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, dikning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Markskador. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador.
- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet. På landskapsnivå utgör fragmentering ett betydande hot genom att partier med äldre skog förekommer allt mer isolerat, och genom att sammanhängande områden med kontinuitetsskogar splittras upp genom avverkningar.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller särskilt brand som verkar över stora ytor, men andra viktiga dynamiska krafter är översvämning, vind och angrepp av insekter och svamp.
- Systempåverkande arter, till exempel klövvilt som i betydande delar av Norrland har påverkat förekomst av asp, rönn, sälg negativt. Andra hot är invasiva främmande arter som har potential att skada den naturliga floran och faunan.

Bevarandeåtgärder

Exempel på åtgärder som kan komma att genomföras framöver är igenläggning av diken och åtgärder för att gynna lövträd.

Bevarandetillstånd

Delvis ej gynnsamt. Områdets skogar har relativt gott om viktiga strukturer såsom gamla träd och död ved. Hydrologin i det tidigare sumpskogsartade området är dock starkt påverkad av utdikning, vilket gör att skogarna inte får en naturlig utformning. Det påverkar bl.a. trädslagssammansättningen och fuktkrävande växter i fältskiktet negativt.

9050 - Näringsrik granskog

Areal: 7,5 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Definition av naturtypen:

Naturtypen förekommer ofta på basisk berggrund och i södra Sverige ofta på mullrik brunjord. Naturtypen är näringsrik och torr-blöt och översilning kan förekomma. Naturtypen ligger ofta i sänkor, på dalbottnar eller i sluttningar med finsediment och/eller rörligt markvatten men kan även förekomma på flack mark. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och gran utgör minst 50% av grundytan. Utöver gran kan samtliga inhemska trädslag förekomma.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativ nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för natur-skog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Områden med stor artrikedom med avseende på rödlistade arter knutna till naturtypen kan klassas som näringsrik granskog även om ett naturskogstillstånd inte hunnit uppkomma efter ett kontinuitetsbrott.

Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Fältskiktet är i huvudsak präglat av näringsrika förhållanden och är välutvecklat och artrikt. Det finns både en högört- och en lågörtvariant. Epifytfloran kan vara rik. Där grundvattenytan ligger högt och där genomsilning eller översilning av marken äger rum är faunan av ryggradslösa djur och floran särskilt rik.

Karakteristiska arter: Nordisk stormhatt, trolldruva, blåsippa, norna, skärmstarr, torta, dvärghäxört, kärrfibbla, guckusko, tibast, skogsnäva, springkorn, vårärt, skogstry, strutbräken, bergslok, hässlebrodd, ormbär, måbär, stinksyska, lundarv, skouggiol, sammetsgräsmossa, hårgräsmossa, hasselmossa, vågig praktmossa och kranshakmossa.

Bevarandemål

Arealen näringsrik granskog är minst 7,5 ha. Gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier finns i området. Ingen påtaglig minskning av de för naturtypen typiska arterna sker.

Negativ påverkan

- Exploatering av området i fråga

- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.

- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning,

plantering och användandet av främmande trädslag.

- Markskador och dikning. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador, medan tramp sällan är negativt.

- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet.

- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.

- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller särskilt brand som verkar över stora ytor, men andra viktiga dynamiska krafter är ras, översvämning och utbrott av skadeorganismer.

- Vissa organismer. Några organismer har förmågan att påverka landskapets sammansättning, till exempel älg och annat hjortvilt som kan förhindra föryngring av vissa trädslag. Andra hot är arter som ännu inte observerats i landet, men som har potential att skada den naturliga floran och faunan.

Bevarandetillstånd

Delvis ej gynnsamt. Områdets skogar har relativt gott om viktiga strukturer såsom gamla träd och död ved. Hydrologin i det tidigare sumpskogsartade området är dock starkt påverkad av utdikning.

1951 - Sötgräs, *Cinna latifolia*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Livsmiljö:

Sötgräs är en skogsart som trivs bäst i gles skog där konkurrensen från andra växter är begränsad. Den trivs i relativ hög luftfuktighet, tål tillfällig torra ganska bra men kräver skydd mot direkt solexponering. Arten växer oftast i fuktiga bäckraviner nedskurna i finsediment, men den finns också på torra blockfält på berg. Dessa växtplatser har dock oftast högre luftfuktighet än omgivningen och skuggas av t.ex. omgivande block.

Önskvärd naturlig stress och störning:

Sötgräs är beroende av markstörningar genom översvämning eller ras för nyetablering av individer.

Reproduktion och spridning:

Sötgräs är flerårigt och förökar sig genom frösådd. Fröna ramlar av plantan och gror på plats eller transporteras vidare med hjälp av vatten. Frösättningen varierar beroende på hur torr sommaren varit.

Bevarandemål

Sötgräs ska ha en permanent förekommande population i området om totalt minst 650 stjälgar/strån/skott.

Negativ påverkan

Förändrat lokalklimat eller hydrologi genom ovarsamt skogsbruk, vägbyggnad (främst skogsbilvägar) är det största hotet mot arten. Reglering av vattendrag är ett annat hot.

Bevarandeåtgärder

Igenläggning av diken är en åtgärd som kan väntas gynna sötgräset samt flera andra fuktkrävande växtarter i området.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

ArtDatabanken. (2015). Rödlistade arter i Sverige 2015. Artdatabanken SLU, Uppsala.

ArtDatabanken. (2016). Artportalen. Rapportsystemet för växter, djur och svampar. Artdatabanken SLU, Uppsala. <https://www.artportalen.se/> [2016-11-08]

Länsstyrelsen i Gävleborg. (2004). Bevarandeplan Natura 2000: Storröjningsmorän. Dnr 511-7959-05, 00-001-064

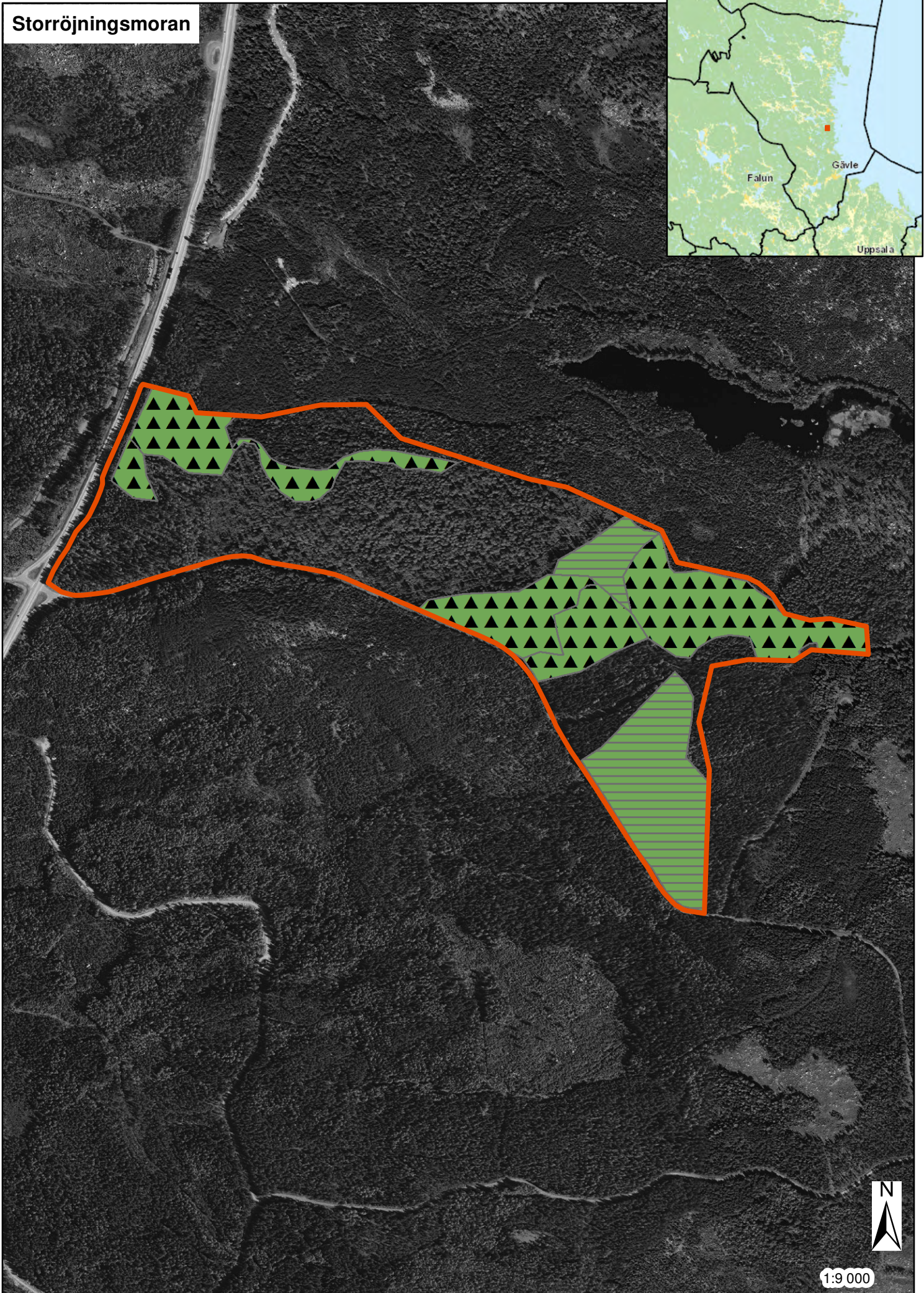
Naturvårdsverket. (2016). Natura 2000 i Sverige. <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Natura-2000-i-Sverige/> [2016-10-24]

Wedman, A. & Ståhl, P. (2009). Inventeringsrapport Storröjningsmorän. [Internt material]. Länsstyrelsen i Gävleborg.

Bilagor

Karta

Storröjningsmorän

1:9 000

Storröjningsmorän

Legend

- 9006 - Taiga, Sumpskog
- 9010 - Taiga
- 9050 - Näringsrik granskog
- Natura 2000-område